

Оксана СИВИК,

orchid.org/0000-0002-2329-8896

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри німецької та французької мов і методики їх навчання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) *ksenja241983@gmail.com*

ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ ФІЛЬМІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається потенціал використання фільмів для викладання німецької мови як іноземної. Досліджено когнітивні процеси та емоції, які можуть бути викликані процесом слухання та перегляду фільму на уроках німецької мови. Доведено, що вивчення іноземних мов, зокрема німецької, стає невід'ємною складовою інтелектуальної та практичної діяльності людини, а також важливим елементом професійної підготовки фахівців різних галузей. Зазначено, що основна мета навчання полягає у формуванні комунікативної компетентності, що охоплює не лише вміння спілкуватися німецькою мовою в усній та письмовій формах, а й здатність до міжкультурного діалогу – знання культури власного народу та культури країн, мова яких вивчається. Поряд із цим виділяються також стратегічні, освітні, виховні й розвивальні цілі навчання. Проаналізовано рівень успішності в оволодінні німецькою мовою, що значною мірою залежить від методики, яку обирає вчитель, його здатності застосовувати сучасні технології у поєднанні з освітніми завданнями. Стрімке зростання обсягу наукової та інформаційної продукції спонукає шукати нові, більш ефективні підходи й засоби викладання, що дають можливість подати більший обсяг матеріалу за обмежений час, зробивши його більш доступним, емоційним і наочним, а отже – легшим для сприйняття та засвоєння учнями. Наголошено, що найсприятливіші умови для реалізації всіх поставлених цілей створюються у процесі навчання в ініціативному середовищі. Частково відтворити його на уроці допомагає використання художніх фільмів, які сприяють одночасному розвитку мовних навичок і формуванню соціокультурної компетентності.

Встановлено, що у педагогічному дискурсі відносно «новою» мовленнєвою компетенцією є компетенція аудіювання та розуміння. Опис компетенції стосується не тільки сприйняття фільмів, телепередач та відеокліпів, але й охоплює повсякденні комунікативні ситуації, в яких учні сприймають інформацію за допомогою зору та слуху.

Ключові слова: німецька мова, фільм, інтелектуальна діяльність, міжкультурний діалог, навчання, інформація.

Oksana SYVYK,

orchid.org/0000-0002-2329-8896

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of German and French Language and their Teaching Methods
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) *ksenja241983@gmail.com*

THE POTENTIAL OF USING FILMS IN GERMAN LANGUAGE CLASSES

The article discusses the potential of using films for teaching German as a foreign language. It examines the cognitive processes and emotions that can be evoked by listening to and watching films in German lessons. It has been proven that learning foreign languages, in particular German, is becoming an integral part of intellectual and practical human activity, as well as an important element of professional training for specialists in various fields. It is noted that the main goal of learning is to develop communicative competence, which includes not only the ability to communicate in German in oral and written forms, but also the ability to engage in intercultural dialogue – knowledge of the culture of one's own people and the cultures of the countries whose languages are being studied. Along with this, strategic, educational, upbringing, and developmental goals of learning are also highlighted. The level of success in mastering the German language is analyzed, which largely depends on the methodology chosen by the teacher and their ability to apply modern technologies in combination with educational tasks. The rapid growth in the volume of scientific and informational products encourages the search for new, more effective approaches and teaching methods that make it possible to present a greater amount of material in a limited time, making it more accessible, emotional, and visual, and therefore easier for students to perceive and assimilate. It is emphasized that the most favorable conditions for achieving all the set goals are created in the process of learning in a foreign language environment. The use of feature films, which contribute to the simultaneous development of language skills and the formation of sociocultural competence, helps to partially recreate this environment in the classroom.

It has been established that in pedagogical discourse, a relatively “new” linguistic competence is listening and comprehension. The description of competence refers to the perception of films, television programs, and video clips, but also covers everyday communicative situations in which students perceive information through sight and hearing.

Key words: German language, film, intellectual activity, intercultural dialogue, learning, information.

Постановка проблеми. У нашому сучасному медіатизованому суспільстві фільми стали невід'ємною частиною життя. Люди мають справу з різними засобами масової інформації, такими як телебачення, кіно, комп'ютери, інтернет і смартфони. Вони стали частиною нашої культури і мають значний вплив на наше суспільство. Ми живемо в епоху цифрової революції. Технічний прогрес не тільки змінює спосіб, у який ми спілкуємося, працюємо та живемо, але й впливає на процеси навчання та викладання (Thierse, 2003: 57).

Опанувати іноземну мову на достатньо високому рівні, не перебуваючи у мовному середовищі, досить складно. Саме тому вчителю належить важлива роль – створювати на заняттях умови, які моделюють реальні або уявні ситуації спілкування. Для цього застосовуються різні методи та прийоми, зокрема рольові ігри, дискусії, творчі проекти тощо. Особливого значення при цьому набувають технічні засоби навчання. Вони забезпечують учнів точнішою й повнішою інформацією, підвищують наочність викладу, роблять процес навчання більш емоційним та мотивують школярів до вдосконалення мовленнєвих умінь.

Використання відео- та аудіоматеріалів створює своєрідну ілюзію перебування у природному мовному середовищі. Проведення уроку іноземною мовою в поєднанні з мультимедійними засобами дозволяє максимально наблизити навчальний процес до умов реального спілкування, що значно підвищує його результативність.

У повсякденному житті ми виходимо з взаємодії когнітивних процесів, емоцій та сприйняття. Ця взаємодія лежить в основі всіх людських дій. В останні десятиліття когнітивні процеси людей та емоції досліджувалися в рамках емоційної науки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням використання фільмів у навчанні німецької мови займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Hans Hunfeld, Gerhard Bach, Karl-Richard Bausch – досліджували роль автентичних матеріалів та мультимедій у навчанні іноземних мов. Michael K. Legutke досліджував комунікативне та проектне навчання з використанням автентичних ресурсів, включно з фільмами. Dieter Wolff вивчав навчання через медіа-розвиток міжкультурної компетенції. Такі українські дослідники, як: О. Бігич, Н. Бориско, С. Ніколаєва розглядали використання аудіовізуальних матеріалів у викладанні німецької та англійської мов. До вивчення питання застосування аудіо- й відеотехнологій у навчальному процесі зверталися у своїх наукових роботах О. Зубченко, С. Ніколаєва, О. Тернопольський та інші дослідники.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної методичної літератури засвідчив значний потенціал використання автентичних художніх фільмів у процесі викладання німецької мови. Роль аудіовізуальних засобів у навчанні іноземних мов підкреслюється в роботах зарубіжних педагогів таких як: Niegemann, Ohler та ін. Науковці наголошують на можливості застосування електронних аудіовізуальних засобів для підвищення ефективності сприйняття інформації, урізноманітнення навчального процесу, управління пізнавальною діяльністю учнів, активізації психічних процесів та підвищення мотивації до навчання.

Актуальність роботи зумовлена зростаючою потребою використання автентичних фільмів у навчальному процесі. Це пов'язано з постійною присутністю засобів масової інформації у повсякденному житті, що вимагає від викладачів критичного переосмислення потенціалу даного жанру з метою його більш ефективного застосування у вивченні іноземної мови.

Мета дослідження полягає в комплексному дослідженні та обґрунтуванні потреби у використанні фільмів на уроках німецької мови та визначення їх методичних засад і практичного значення.

Виклад основного матеріалу. У мовній освіті фільми слугують засобом розвитку слухового та зорового сприйняття. За даними Талера, з огляду на важливість слухового та зорового сприйняття дивно, що дослідження цієї компетенції є дуже мізерними. Після численних досліджень виявилося, що суто слухове сприйняття є дуже складним завданням. Слухове та зорове сприйняття є ще більш складним процесом. Учні отримують як аудіальну, так і візуальну інформацію. Досі остаточно не з'ясовано, як під час аудіовізуального сприйняття мовна та візуальна інформація отримується, зберігається та обробляється (Thaler, 2007: 12–17).

Важливо зазначити, що при поєднанні тексту та зображення на телебаченні ми звертаємо увагу або на візуальну, або на вербальну інформацію, тобто обидва коди ми оцінюємо лише при невеликій інформаційній щільності. Під час перегляду фільмів увага частіше стикається з несподіванками. Безперечно, що в суспільстві знань увага постійно стимулюється і вимагається, насамперед, засобами масової інформації (Ballstädt, 2005: 56). Щодо мультимедійного навчання існує поширена думка, що чим більше сенсорних каналів залучається і чим більше різних символічних систем використовується, тим більших успіхів у навчанні можна очікувати. Мультимодальні формати презентацій, такі як зображення, відео або анімації,

повинні мотивувати до вивчення іноземної мови та давати можливість учням навчатися відповідно до своїх уподобань (Niegemann, 2008: 41).

У процесі розуміння довгострокова та робоча пам'ять тісно співпрацюють. Учні зрозуміють зміст, якщо всі відповідні елементи інформації будуть одночасно оброблені в робочій пам'яті. Однак може статися так, що в одному навчальному модулі буде занадто багато елементів, які потрібно одночасно обробити. Тоді відбувається когнітивне перевантаження робочої пам'яті, в результаті чого спочатку не можна обробити там жодної додаткової інформації. У цьому випадку навчальний матеріал потрібно розбити на менші одиниці знань. Після чого нові знання зберігаються в довготривалій пам'яті. Набувати знання означає будувати та розширювати схеми (Niegemann, 2008: 44).

Для цього потрібні робочі обсяги пам'яті, як описує теорія когнітивного навантаження (Sweller/Chandler, 1991: 351–362). Згідно з цією моделлю, в робочій пам'яті можуть виникати три різні джерела когнітивного навантаження: «внутрішнє когнітивне навантаження», «зовнішнє когнітивне навантаження» та «відповідне когнітивне навантаження»:

- «Внутрішнє когнітивне навантаження» визначається навчальним завданням, а саме складністю завдання, його комплексністю та обсягом навчального завдання.

- «Зовнішнє когнітивне навантаження» залежить від структури навчального матеріалу. Факторами впливу є тип і структура передачі знань, презентація навчального змісту та доступна навігація.

- «Germane Cognitive Load» (відповідне когнітивне навантаження) позначає вільні когнітивні ресурси, які є в робочій пам'яті для побудови схем (Niegemann, 2008: 45).

Олер розробив теоретичний підхід до когнітивної обробки фільмів, в якому представлені ментальні операції, процеси обробки та збереження фільму в пам'яті. Його модель не стосується якості фільму, а орієнтована на реципієнтів. Основна увага приділяється ментальним процесам обробки інформації та збереження кінематографічних стимулів. На передньому плані цього процесу знаходяться головні герої, місця дії та події, які вже на початку процесу обробки інформації шукаються реципієнтами. Якість цих процесів обробки залежить від збережених знань реципієнтів, пов'язаних з фільмом. Учні уважно стежать за змістом фільму і пов'язують його зі своїми попередніми знаннями. Олер поділяє збережені знання на загальні знання, наративні знання та знання про форми кінопредставлення.

Загальні знання про світ, відомі як *top-down-processing*, реципієнт використовує при розумінні фільму, як і при всіх процесах обробки інформації. Якщо необхідні схеми попередніх знань відсутні, можуть виникнути помилкові тлумачення та непорозуміння. Наративні знання відіграють важливу роль у якості сприйняття фільму. До них належать знання про типові сюжети, ролі головних героїв, послідовність подій. Знання про форми кінопоказу, наприклад, розміри кадру, монтаж, ракурси камери, зум, звукові ефекти або музику, монтаж і рухи камери, створюють основу, перш за все, для оцінки кіноестетики (Ohler, 1990: 43).

Процес сприйняття зображення та звукового тексту відбувається у взаємодії між процесами «знизу вгору» та «зверху вниз», в яких також беруть участь планування, виконання, контроль та виправлення. Процес «знизу вгору» або керований даними, який призводить до розуміння тільки тоді, коли може бути пов'язане з уже відомим. Процес «зверху вниз» або концептуально-орієнтований процес – це процес, який відносить сприйняті імпульси до наявних запасів мовних знань і знань про світ. Процеси зверху вниз повинні готуватися на уроках і проводитися в взаємодії з інформацією з фільму за допомогою різноманітних завдань (Biechele, 2007: 198).

Все, що ми чуємо або бачимо, ми пов'язуємо як з нашими попередніми знаннями, так і з нашими власними досвідом і почуттями або емоціями. Це робить критичне ставлення до фільмів привабливим і викликає інтерес у учнів. У викладанні німецької мови як іноземної мови важливо визначити, як емоції пов'язані з навчанням. Емоції можна охарактеризувати як складні, спочатку в основному внутрішньо-індивідуальні явища.

Один з найвизначніших дослідників емоцій, Клаус Р. Шерер, говорить про емоції як про інтерфейс між навколишнім середовищем і організмом (Scherer, 1981: 310). Нові нейрофізіологічні дослідження показують, що емоції мають позитивний вплив на навчання. Не тільки початок навчальних процесів, але й їхній перебіг залежить від впливу емоційності. Фільми пробуджують емоції. Учнім доступні різні ролі та можливості інтерпретації. Великою перевагою для викладання іноземних мов є те, що художні фільми мають багато спільного з реальним життям поза класом. Їх використання в класі також готує учнів до того, щоб після занять вони могли краще продовжувати навчання «за межами школи». Особливий потенціал художніх фільмів для викладання німецької мови полягає в напрузі, яка привертає увагу учнів. Зустрічі з

фільмами німецькою мовою залишають у пам'яті насамперед атмосферні враження іншої країни. Це також може посилити мотивацію до навчання, оскільки ми довше пам'ятаємо речі, пов'язані з емоціями (Rössler, 2007: 17).

Ківеґ у статті про «Роль емоцій у вивченні іноземних мов» розповідає про відкриття взаємозв'язку між емоціями та успішністю у навчанні. Він вказує на те, що «позитивні емоційні акценти не тільки збільшують обсяг обробки інформації, але й тривалість запам'ятовування» (Kieweg, 2003: 6). Емоції є «частиною сприйняття, зберігання та відтворення інформації. Вони енергізують, ініціюють, пов'язують та оцінюють наші думки та ідеї» (Швердтфегер, 1989: 14; Біхеле, 2006: 314).

Під час першого сприйняття фільми викликають велике емоційне напруження, «яке викликається емпатичним співчуттям, дезорієнтацією та роздратуванням, викликаними структурою фільму, а також за допомогою символіки та цілеспрямованого використання засобів кіномови». Тому під час уроку доцільно зафіксувати перші емоційні враження вже під час першого перегляду фільму. Це слід робити без особливих зусиль, щоб не порушити сприйняття та пов'язані з ним емоції та враження (Albrecht, 2013: 42).

Вагомий компонент у формуванні іншомовної комунікативної компетентності становить вивчення фразеологізмів у німецькій мові крізь призму автентичних фільмів, оскільки дозволяє не лише оволодіти специфікою вживання сталих виразів у природному мовному середовищі, але й розкрити культурно-національні особливості мовців. Використання фільмів як навчального ресурсу забезпечує контекстуалізацію фразеологічних одиниць, активізує процеси міжкультурної комунікації та сприяє підвищенню ефективності навчання німецької мови (Сивик, 2024: 43–48).

Швердтфегер розробив тезу, що фільми, вправи та методи навчання дають змогу активізувати когнітивні та емоційні аспекти в учнів. Вона вбачає зв'язок між використанням фільмів та загальною цікавістю, цікавістю до людей, бажанням говорити про людей та пов'язаними з фільмами типологіями вправ і методами навчання в процесі викладання іноземних мов. Робота з фільмами повинна використовувати та сприяти зв'язку між когнітивними та емоційними аспектами (Schwerdfeger, 1989: 299–302).

Висновки. Отже, результати когнітивних наук довели, наскільки в кожному процесі вивчення німецької мови, особливо в аудіально-візуальному розумінні, когнітивні та емоційні аспекти зливаються воедино. Перегляд фільмів викликає інтерес, радість та задоволення у учнів. Це одна з найважливіших причин, чому його слід використовувати в викладанні німецької мови.

Сучасна методика викладання німецької мови пропонує чимало нестандартних форм роботи, спрямованих на підвищення уваги й зацікавленості учнів. Адже, однією з найбільш результативних форм навчальної діяльності є робота з фільмом. Вона не лише активізує пізнавальну діяльність школярів, а й сприяє вдосконаленню навичок аудіювання та усного мовлення, оскільки поєднання іншомовного звукового ряду із зоровим рядом на екрані забезпечує глибше й точніше розуміння змісту. Використання фільмів як на уроці, так і в позаурочній діяльності створює унікальні умови для засвоєння німецької культури, особливо у формуванні соціокультурної компетенції, яка є невід'ємною складовою комунікативної компетентності.

Порівняно з аудіоматеріалами чи друкованим текстом, що мають значну навчальну, виховну та розвивальну цінність, фільми вирізняються тим, що відображають всі складові мовної взаємодії. Окрім мовного змісту, вони містять візуальні відомості про місце події, зовнішність та невербальну поведінку учасників спілкування, що зумовлюється їхнім віком, статтю чи психологічними особливостями. Візуальний компонент допомагає краще засвоювати фактичну інформацію та мовні особливості у певному контексті.

Фільми відкривають широкі можливості для аналізу культурних реалій та порівняння моделей поведінки в умовах міжкультурної комунікації, за умови правильного добору автентичних відеотекстів. Водночас фільм має сильний емоційний вплив, підсилює мотивацію та стимулює учнів до навчально-пошукової й творчої діяльності.

Окрім спеціально створених навчальних ресурсів, ефективними є різні види відеопродукції: художні й документальні фільми, мультфільми, теленовини й передачі, музичні кліпи, реклама, віртуальні екскурсії, а також комп'ютерні програми з відеорядом. Такий підхід дозволяє організовувати роботу з учнями різного рівня підготовки, адаптуючи завдання відповідно до їхніх інтересів та навчальних потреб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сивик О. Роль і значення фразеологізмів у мові сучасної молоді (на матеріалі німецької молодіжної преси). Актуальні питання іноземної філології: наук. журнал. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. Вип. 20. С. 43–48.

2. Albrecht, Ch. Gegen die Zeit. Diskontinuität und Emotionalität im Kurzfilm Spielzeugland. In: Praxis Deutsch 237, 2013. S. 42-47.
3. Ballstädt, St.-P. Kognition und Wahrnehmung in der Informations- und Wissensgesellschaft. Konsequenzen gesellschaftlicher Veränderungen für die Psyche. In: Kübler, Hans-Dieter; Elling, Elmar (Hg.): Medienpädagogik „Wissensgesellschaft“. Bonn. 2005. 112 S.
4. Biechele, B. Ich sehe was, was du nicht siehst – Reflexionen zum Lernen mit Spielfilmen im Unterricht Deutsch als Fremd- oder Zweitsprache. In: Esser, R., Krumm, H.-J. (Hrsg.): Bausteine für Babylon: Sprache, Kultur, Unterricht Festschrift zum 60. Geburtstag von Hans Barkowski. München: Iudicium, 2007. S. 194-205.
5. Kieweg, W. Die Rolle der Emotionen beim Fremdsprachenlernen. In: Der fremdsprachliche Unterricht Englisch 3/2003, S. 4-11.
6. Niegemann, H., Domagk, S., Hessel, S., Hein, A., Hupfer, M. u.a. Kompendium Multimediales Lernen. Berlin, Heidelberg, New York, Hongkong, London, Mailand, Paris, Tokio, Wien: Springer-Verlag, 2008.
7. Ohler, Peter „Kognitive Theorie der Filmwahrnehmung: der Informationsverarbeitungsansatz“. In: Knut Hickethie; Heinz Winkler (Hrsg.): Filmwahrnehmung. Dokumentation der GFF-Tagung 1989. Schriften der Gesellschaft für Film und Fernsehwissenschaft 3, Band 6. Berlin: Edition Sigma, 1990. S. 43-57.
8. Rössler, L. Viel weniger an Film ist mehr. In: Fremdsprache Deutsch 36, 2007. S. 17-20.
9. Scherer, K. R. Wider die Vernachlässigung der Emotion in der Psychologie: In W. Michaelis (Hrsg.), Bericht über den 32. Kongress der Deutschen Gesellschaft für Psychologie in Zürich, 1980, Band 1. Göttingen: Hogrefe, S. 304-317.
10. Schwerdtfeger, I. Übungen zum Hör-Seh-Verstehen. In: Bausch, K.-R., Christ, H., Krumm (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht, 4. Auflage, Tübingen und Basel: A. Francke Verlag, 1989. S. 299-302.
11. Sweller, J., Chandler, P. Evidence for cognitive load theory. Cognition and Instruction, 8 (4), 1991. S. 351-362.
12. Thaler, E. Schulung des Hör-Seh-Verstehens. In: Praxis Fremdsprachenunterricht 4/ 2007. München: Oldenbourg, S. 12-17.
13. Thierse, W. Traditionswahrung und Modernisierung – Sozialdemokratie in der Entscheidung. In: Digitale Bibliothek der Friedrich Ebert Stiftung. 2003. URL: <http://library.fes.de/fulltext/historiker/01705.03htm>.

REFERENCES

1. Syvyk O. Rol i znachennia frazeologizmiv u movi suchasnoi molodi (na materiali nimetskoi molodizhnoi presy) [The role and significance of idioms in the language of modern youth (based on material from the German youth press)]. Aktualni pytannia inozemnoi filolohii: nauk. zhurnal. Luts'k: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2024. Vyp. 20. S. 43-48. [in Ukrainian].
2. Albrecht, Ch. (2013). Gegen die Zeit. Diskontinuität und Emotionalität im Kurzfilm Spielzeugland. [Against time. Discontinuity and emotionality in the short film Spielzeugland] In: Praxis Deutsch 237, S. 42-47. [in German].
3. Ballstädt, St.-P. (2005). Kognition und Wahrnehmung in der Informations- und Wissensgesellschaft. Konsequenzen gesellschaftlicher Veränderungen für die Psyche. [Cognition and perception in the information and knowledge society. Consequences of social changes for the psyche] In: Kübler, H.-D., Elling, E. (Hg.): Medienpädagogik „Wissensgesellschaft“. Bonn. 112 S. [in German].
4. Biechele, B. (2007). Ich sehe was, was du nicht siehst – Reflexionen zum Lernen mit Spielfilmen im Unterricht Deutsch als Fremd- oder Zweitsprache. [I see something you don't see – Reflections on learning with feature films in German as a foreign or second language classes] In: Esser, R., Krumm, H.-J. (Hrsg.): Bausteine für Babylon: Sprache, Kultur, Unterricht Festschrift zum 60. Geburtstag von Hans Barkowski. München: Iudicium, S. 194-205. [in German].
5. Kieweg, W. (2003). Die Rolle der Emotionen beim Fremdsprachenlernen. [The role of emotions in foreign language learning] In: Der fremdsprachliche Unterricht Englisch 3/2003, S. 4-11. [in German].
6. Niegemann, H., Domagk, St., Hessel, S., Hein, A., Hupfer, M. u.a. (2008): Kompendium Multimediales Lernen. [Compendium Multimedia Learning] Berlin, Heidelberg, New York, Hongkong, London, Mailand, Paris, Tokio, Wien: Springer-Verlag. [in German].
7. Ohler, P. (1990): „Kognitive Theorie der Filmwahrnehmung: der Informationsverarbeitungsansatz“. [Cognitive Theory of Film Perception: The Information Processing Approach] In: Knut H., Heinz W. (Hrsg.): Filmwahrnehmung. Dokumentation der GFF-Tagung 1989. Schriften der Gesellschaft für Film und Fernsehwissenschaft 3, Band 6. Berlin: Edition Sigma, S. 43-57. [in German].
8. Rössler, Lydia (2007). Viel weniger an Film ist mehr. [Much less film is more] In: Fremdsprache Deutsch 36, S. 17-20. [in German].
9. Scherer, K. R. (1981). Wider die Vernachlässigung der Emotion in der Psychologie. [Against the neglect of emotion in psychology] In W. Michaelis (Hrsg.), Bericht über den 32. Kongress der Deutschen Gesellschaft für Psychologie in Zürich, 1980, Band 1. Göttingen: Hogrefe, S. 304-317. [in German].
10. Schwerdtfeger, Inge C. (2003). Übungen zum Hör-Seh-Verstehen. [Listening and reading comprehension exercises] In: Bausch, K.-R., Christ, H., Krumm (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht, 4. Auflage, Tübingen und Basel: A. Francke Verlag, S. 299-302. [in German].
11. Sweller, J., Chandler, P. (1991). Evidence for cognitive load theory. Cognition and Instruction. 8 (4), S. 351-362. [in English].
12. Thaler, Engelbert (2007). Schulung des Hör-Seh-Verstehens. [Training in listening, viewing, and comprehension] In: Praxis Fremdsprachenunterricht 4/ 2007. München: Oldenbourg, S. 12-17. [in German].
13. Thierse, Wolfgang (2003). Traditionswahrung und Modernisierung – Sozialdemokratie in der Entscheidung. [Preserving tradition and modernization – social democracy in decision-making] In: Digitale Bibliothek der Friedrich Ebert Stiftung. URL: <http://library.fes.de/fulltext/historiker/01705.03htm>. [in German].

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.08.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 26.09.2025

Дата публікації: 23.10.2025